

Jugoszlávia Enciklopédiája

Kultúréletünk igazán csak most kezd lépést tartani a szocialista építés ütemével. Minősége épp az egyszerűsödésben tisztul, javul, hozzáidomul a mához, tőle megtermékenyülve példát és távlatot a gazdasági élet fejlődéséből vesz magának. A bányák, a gyárak, az erdők és vízierőművek mind a mi erőnk és természeti kincsünk eredménye vagy teljesítménye, de olyan erők és olyan kincsek is vannak közöttük, amelyek egészen népi forradalmunk eljöveteleig ismeretlenek voltak. Most kezdünk róluk beszélgetni, velük ismerkedni, most kezd tudatunkig eljutni mindaz, amit eddig hírből sem ismertünk, mert sem a könyvek, sem a lapok, s mi több: erről még a térkép színfoltjai sem beszéltek. Egy-két hírlapi tudósítás néha egészen mélyen rátapintott a dolgokra, a napi események beszámolóí közé szorítva tájékoztatott is bennünket arról — mondjuk — milyen kimeríthetetlen gazdagságú források csörgedeznek hegyeink között, de az újság csak egy napig él, híradásának tárgyi adata is hamar elmerül és a tömérdek adat és anyag, amit zsunalisztikánk az utóbbi esztendőkből fölhozott, vagy elvesz (a kisebb helységek számára, ahol megőrzésükre még ma sem gondolnak) vagy megközelíthetetlen marad.

Az előjáró sorok már maguktól is megadják a fölvetett kérdésre a feleletet:

Hiányzik egy mű, amelyből megismerhetjük — és megismerheti a világ — **házánkat**.

Tudományos és kultúréletünk egyik legnagyobb ideí vállalkozása kétségtelenül az, hogy megszületett Jugoszlávia **Nagy Enciklopédiájának** terve. De itt nem csupán csak egy tervről van szó, amely majd a munka tömkelegében esztendőről esztendőre papíron marad, hanem egy tudományos vállalkozásról, amelynek első lépései már meg is történtek. Íróink, tudósaink, művészeink, hírlapíróink pár hónappal ezelőtt tartották meg első összejövetelüket s elhatározták, hogy megindítják a Nagy Enciklopédia munkájának előkészületeit.

Az első pillanatban — amikor az olvasó a lapokban talán csak egyszerű híradás formájában — ezzel a kezdeményezéssel találkozik, esetleg elsiklik fölötte vagy épp úgy tudomásul veszi, mint gazdag könyvtermésünk egyéb kiadványairól szóló beszámolóit. De ha jobban belegondolunk abba, hogy a Nagy Enciklopédiával voltaképpen milyen mű van nálunk előkészületben, akkor ennek a tudományos vállalkozásnak az értéke is egészen más méreteket ölt. Jóllehet, a tudomány, a művészet, az irodalom a gazdasági- és a társadalmi élet fejlődése során jelentős lépést tett előre, de ennek lekszikális vagy enciklopédiális összefoglalása **még nincsen**, mert az 1929-ben Sztanoje Sztanojevics professzor által kiadott „Szerb-Horvát-Szlovén Enciklopédia“ minden jóolda-

lától eltekintve már idejétmúltá mű, ehelyett új munka földolgozására van szükség, amely a fölszabادلás után a mai Jugoszlávia ismertetését is tartalmazza.

A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság Enciklopédia Intézete pár hónappal ezelőtt alakult meg zágrábi székhellyel. Ennek az élére Miroszláv Krlezsa került s az Enciklopédia szerkesztőbizottságában helyet foglalnak hazánk legnevesebb írói, alkotóművészei, tudósai, kiemelkedőbb kultúrmunkásai: Babics Ante, Barac Antun, Belics Alekszandar, Butozan Vászó, Csolákovics Rodolyub, Dedijer Vladimir, Jovánovics Jagos, Koneki Blázsó, Kos Milko, Kostrencsics Márkó, Krlezsa Miroszláv, Melik Anton, Polenakovics Haralampije, Ribnikar Vladiszláv, Risztics Márkó, Sztankovics Szinisa, Stampar Andrija, Ujevics Mate és Vidmár Joszip. A szerkesztőbizottság ebben az összeállításában fölöleli a szövetségi Népköztársaság valamennyi népköztársaságát és az egyes népköztársaságokra még külön szerkesztőbizottságok alakultak.

Az Enciklopédia Intézet központi szerkesztőségének első plenáris ülését a nyár folyamán — június hó 12-től 14-ig — tarották meg Zágrábban. Azóta már nem egy értekezletet tartottak; az albizottságok gyorsított ütemben végzik munkájukat s ezeknek eredményeként a gyűjtés, a kutatás és az anyag földolgozása szerte az országban folyamatban van. Ezzel párhuzamosan kialakult az Enciklopédia tartalmi kerete és terve is, amely mindenek előtt azt tartja szem előtt, hogy Jugoszlávia **többnemzetiségű** állam, amelynek népei különböző nyelvi kultúrával, népi sajtóságokkal rendelkeznek és a történelmi fejlődés során a társadalomalakulás különféle szakaszain mentek át. Az Enciklopédia e sajtóságok föltárásával elősegíti majd népeink közös megismerését és a népi sajtóságok megközelítésével azt is megmutatja, ami hazánk népeinek életében közös vonás s ami végső fokon a **közös fejlődés** útjára viszi őket.

Az Enciklopédia egyik legfőbb értéke és egyedülálló lekszikális jelentősége éppen ez: nem általános mű, hanem a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság **öt nemzetének és egyéb népeinek** Enciklopédiája lesz, amely részleteiben foglalkozik az ország politikai-földrajzi arculatának ismertetésével, klímájával, lakosságával, szociális és művelődési viszonyaival, gazdasági életével, társadalmi tervével és történetével. Így természetesen nem általános vonatkozásban, hanem külön részletes földolgozásban foglalkozik majd a szerbek, horvátok, szlovének, makedónok, crnogorácok és bosnyákok néprajzi, történelmi, kultúrtörténelmi helyzetével, gazdaság-politikai fejlődésével, a tudományos élet eredményeivel, jelenségekkel, eseményekkel, fogalmakkal, vidékek, szakmák, nagyüzemek és kiemelkedő egyéniségek bemutatásával (történelmi, földrajzi adatok, rajzok, térképek, vázlatok melléklete, művészet, gyáripár, bányászat, mezőgazdaság, régészet, iskolapolitika, fizika, technika, zene, színházkultúra, sport, turisztika, stb., stb.).

Ez az Enciklopédia tehát magán viseli a mának bélyegét. A nem száraz lekszikális adathalmazból álló mű **élő könyv** lesz, amely bemutatja majd hazánk szocialista fejlődését, az országépítés munkáját, de ugyanakkor föltárja majd azokat a multbeli értékeket is, amelyek mindmáig ismeretlenek vagy alig ismertek úgy a hazai, mint a külföldi dolgozók s általában az egyetemes érdeklődésű olvasók előtt.

Az Enciklopédia-terv körvonalairól még csak annyit: a Nagy Enciklopédia természetesen esztendőik munkáját igényli, de első eredményeivel már jóval hamarabb megismerkedik az olvasó, mert az intézet a

gyűjtőmunka egy-egy befejezést nyert szakaszában kisebb műveket bocsát ki. Így kiadásra kerül az „Általános Kis Enciklopédia“ a „Kis Kézilekszikon“, az irodalmi, művészeti, zenei, színészeti, orvosi, technikai, mérnöki, mezőgazdasági, erdészeti lekszikon stb. És ezeknek összegyűjtött anyaga alkotja majd a Nagy Enciklopédia központi anyagát is.

A munka már folyamatban van. A gyűjtők, a szerkesztők, a szövegírók megkezdték az eddig rendelkezésre álló anyag összehordását illetve földolgozását és nem sok idő kell — ahogy Miroszláv Krlezsa legutóbb elhangzott előadása is tájékoztat bennünket erről —, a tervek szerint már 1953-ban sor kerül rá, hogy az olvasó kezébe kapja e vállalkozás első művét: az „Általános Enciklopédiát“.

Bezerédi Lajos: Az anya (terrakotta)